

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A175 Grote jager (*Stercorarius skua*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De grote jager is het grootste en krachtigste lid van de jagers of roofmeeuwen. Het kleed is donkerbruin met grote witte velden op de vleugel. De grote jager is het gehele jaar op het Nederlands Continentaal Plat (NCP) aanwezig en is hier een schaarse zomergast en doortrekker en overwinteraar in klein en zeer klein aantal. De soort broedt in kleine kolonies op rots- en klifkusten in het noordoosten van de Atlantische Oceaan, vooral in Schotland (waar ruim de helft van de wereldpopulatie broedt), op IJsland en de Faeröer. Kleine aantallen zijn te vinden op Spitsbergen en Jan Mayen, en langs de Noorse en Russische kusten. Nederland maakt geen deel uit van het broedgebied. In het najaar

Bron: Saxifraga – Bart Vastenhouw

trekt een groot deel van de populatie vanuit de broedgebieden naar de Zuidwest-Europese en Noordwest-Afrikaanse overwinteringsgebieden op zee, deels via de Nederlandse wateren. Sommige vogels bereiken in de winter het Caribisch gebied, de Braziliaanse kust of Newfoundland.

1.2 Relatief belang binnen Europa

De Noord-Europese/Noord-Atlantische flyway-populatie wordt geschat op 39.000-45.000 vogels, waarvan in Nederland 1-5% verbleef tijdens de trektijd in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensgemiddelde¹ van de grote jager betrof 270 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 2% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](#) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

¹ De som van maandelijks schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

B. Bescherming

2. Status

Grote jager *Stercorarius skua* (A175). Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De grote jager is een vogel van open zee, waar hij het grootste deel van het jaar verblijft. Hij foerageert zowel op open zee als in de kustwateren. Grote jagers broeden in kolonies op rots- en klifkusten. De soort broed niet in Nederland, maar heeft een ruim verspreidingsgebied op zee.

3.2 Voedsel

De grote jager is een voedselgeneralist en heeft de gewoonte om vis af te pakken van andere zeevogels door deze net zo lang te achtervolgen tot ze hun prooi loslaten of de vis uitbraken (kleptoparasitisme). Ze prederen echter ook op zeevogels, en in het broedseizoen ook op o.a. eieren en knaagdieren. In het najaar en de winter zijn ze vaak te vinden bij vistrawlers waar ze profiteren van ondermaatse vis die overboord wordt gegoooid (discards).

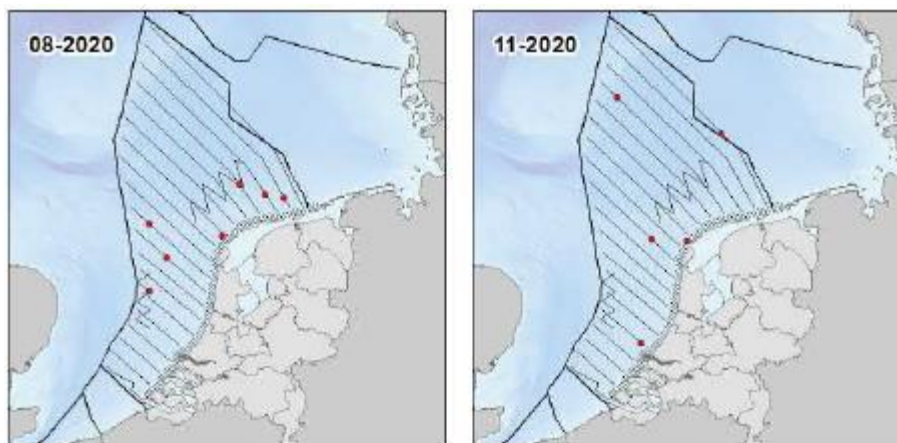
C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse doortrekpopulatie van de grote jager omvatte maximaal 470-1.900 vogels in de periode 2015/16-2020/21. Op open zee, met name op het NCP, komen grote jagers tijdens de trek wijd verspreid voor (Fijn *et al.* 2019) evenals in de kustregio's, vooral de Noordzeekustzone en de Hollandse kust. Vanaf augustus nemen de aantallen snel toe om in september/oktober te pieken. Tussen half september en half november kunnen er op goede trekdagen enkele tientallen per dag passeren. Het voorkomen in de rest van het jaar is marginaal, in het diepe binnenland is de soort een grote zeldzaamheid. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

Verspreiding van de grote jager als niet-broedvogel in de periode 2018/19-2022/23. Deze kaart is gebaseerd op systematische waarnemingen van trekkende vogels (seizoen juli t/m juni). Weergegeven is het uurgemiddelde per telpost.

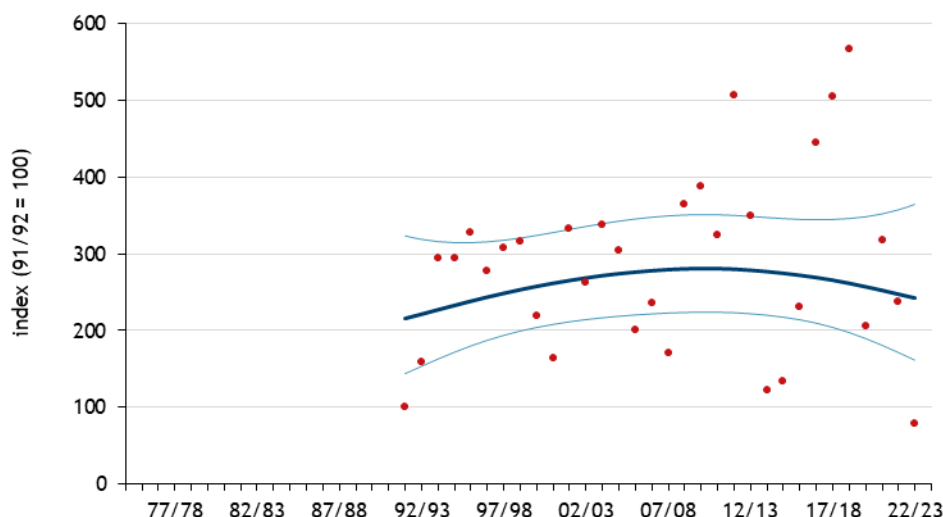
Verspreiding van de grote jager tijdens monitoringsvluchten in augustus en november 2020 op het totale NCP (figuur overgenomen uit Fijn et al. 2019).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de grote jager als niet-broedvogel laat zowel op de lange termijn (1991/92-2022/23) als de korte termijn (2011/12-2022/23) een stabiele aantalsontwikkeling zien.

De populatie is in de twintigste eeuw sterk gegroeid als gevolg van bescherming tegen menselijke vervolging in de broedgebieden en ook door de toename van discards in de visserij (Mitchell *et al.* 2004; BirdLife International 2022). Sinds begin jaren negentig en meer recent is geen significante aantalsontwikkeling zichtbaar. De gevolgen van de inperking van visserij-discards en recente sterfte als gevolg van aviariaire influenza op de lange termijn zijn nog niet goed te beoordelen. Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de grote jager als niet-broedvogel. Weergegeven is de indexwaarde per seizoen (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op systematische waarnemingen van trekkende vogels en systematische vliegtuigtellingen op de Noordzee (seizoen juli t/m juni).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022²

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied, het NCP, en de kustwateren, is op de lange termijn niet kleiner geworden waarmee dit aspect als 'gunstig' beoordeeld is.

ii. Populatie: matig ongunstig

De lange termijnontwikkeling (1991/92-2019/20) van de populatie wijst op een relatief stabiel verloop waarmee de huidige aantallen zich boven een gunstig niveau voor de populatie bevinden. Het aspect populatie wordt daarmee als 'gunstig' beoordeeld.

iii. Leefgebied: gunstig

De omvang van het leefgebied is niet kleiner geworden en ook de kwaliteit van het leefgebied is niet afgenomen. Hierbij dient te worden aangetekend dat de eventuele gevolgen van windparken op zee voor kwaliteit en omvang nog niet goed beoordeeld kunnen worden. Windparken worden niet gemeden waarbij de aanvaringskans evenwel als laag wordt ingeschat (Potiek *et al.* 2022).

iv. Toekomstperspectief: onbekend

Het toekomstperspectief is niet goed te beoordelen. Op dit moment is onduidelijk in hoeverre de grote jager negatieve gevolgen zal ondervinden van de afname van discards (Bicknell *et al.* 2013); ze kunnen immers vis van andere vogelsoorten afhandig maken. In het broedseizoen van 2022 heeft grote sterfte plaatsgevonden onder grote jagers in Schotland ten gevolge van vogelgriep (Camphuysen & Gear 2022). De gevolgen daarvan voor de populatie op de lange termijn kunnen nog niet goed worden beoordeeld.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de grote jager als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). Een eerdere beoordeling van de SvI heeft in 2013 plaatsgevonden (Vogel *et al.* 2013)³.

Aspect	2013	2022
Verspreidingsgebied	onbekend	gunstig
Populatie	onbekend	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	onbekend
Beoordeling SvI	onbekend	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 190 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Verontreiniging*: omdat grote jagers het grootste deel van het jaar op open zee verblijven is de gevoeligheid voor olie relatief hoog. Verontreiniging met drijvende olie, vet, of chemicaliën vormt een risico aangezien deze het verenkleed aantasten, waardoor de vogels hun isolatie verliezen en kunnen sterven aan onderkoeling. Doordat vervuiling van stookolie in onze kustwateren is teruggedrongen, heeft dit geleid tot teruglopende bevuiling van zeevogels (Camphuysen 2010).
- *Ziekten*: grote jagers zijn zeer kwetsbaar voor sterfte door aviaire influenza (Tremlett *et al.* 2024, Slaterus *et al.* 2024). In de zomer van 2022 werd een kolonie in Foula (Shetland-archipel) getroffen door Hoog Pathogene Aviaire Influenza (HPAI) H5N1, met als gevolg een daling in aantal bezette territoria van ca. 60% ten opzichte van 2015 (Camphuysen *et al.* 2022).

² Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

³ Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNVN 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

- *Sterfte door infrastructuur*: grote jagers zijn potentieel kwetsbaar voor aanvaringen met windturbines op zee (Leopold *et al.* 2014).
- *Visserij*: voor de grote jager op het NCP is van belang dat bij de herziening van het Europese Gemeenschappelijk Visserijbeleid in 2013 een aanlandplicht is ingesteld om het bijvangstprobleem van vis aan te pakken. De aanlandplicht houdt in dat de vangst van vissoorten waarvoor een vangstbeperking geldt (bijvoorbeeld een quotum) aangevoerd moet worden, en in mindering moet worden gebracht van het quotum. Ongewenste bijvangst mag dus niet meer overboord gezet worden. De maatregel geldt niet voor soorten waarvoor geen vangstbeperking geldt (bijvoorbeeld poon, mul, garnalen, schar). Sterke inperking van discards kan negatieve gevolgen hebben voor de grote jager, die zich op het NCP immers vooral met discards voedt. Tegelijkertijd is de grote jager een voedselgeneralist, die ook op zeevogels kan prederen (Cramp 1983, Votier *et al.* 2004, 2008). Het is niet duidelijk wat de werkelijke impact van de EU-aanlandingsverplichting is geweest op grote jagers.

Invloeden van buiten Nederland

De aantallen in Schotland, waar het merendeel van de populatie broedt, namen toe tot begin van de 21^e eeuw en zijn sindsdien waarschijnlijk stabiel, met recent in ieder geval in belangrijke kolonies een sterke afname door aviaire influenza (Camphuysen & Gear 2022). Op de Shetland-eilanden waren er perioden met een laag broedsucces (tweede helft jaren tachtig, begin 21^e eeuw) als gevolg van een verslechterde voedselsituatie (verminderde beschikbaarheid van zandspiering en van visserij discards). Zo trad kannibalisme op, waardoor kuikens door andere grote jagers gepredeerd werden (Hamer *et al.* 1991). Van de IJslandse broedvogels zijn geen recente aantallen bekend. De populatie als geheel blijft stabiel (BirdLife International 2022).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Het plaatsen van windturbines op het land in de kustzone en windparken op zee vraagt om een zorgvuldige afweging, aangezien grote jagers gevoelig zijn voor aanvaringen met windturbines.
- Door gericht in te zetten op een reductie van het gebruik, de lozing en het verlies van plastic, olie en andere vervuulende stoffen, wordt de verontreiniging van het mariene milieu verminderd. Dit draagt bij aan het verkleinen van de risico's op verstriking, opname van plastic en sterfte door olievervuiling bij de jan-van-gent en andere zeevogels.
- Voor zover bekend zijn er geen maatregelen beschikbaar die zich specifiek richten op verbetering van de voedselsituatie voor overwinterende grote jagers. Er is onvoldoende bekend over hoe veranderingen in de visserijpraktijk en daarmee de beschikbaarheid van discards de populatie van de grote jager beïnvloed.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Afgewogen plaatsing windturbines op zee		x	
Verder terugdringen vervuiling op zee		x	

8. Bronnen

- Bicknell A.W., Oro D., Camphuysen C.J. & Votier S.C. 2013. Potential consequences of discard reform for seabird communities. *Journal of Applied Ecology* 50: 649-658.
- Camphuysen C.J. 2010. Declines in oil-rates of stranded birds in the North Sea highlight spatial patterns in reductions of chronic oil pollution. *Marine Pollution Bulletin* 60: 1299-1306.
- Camphuysen C.J., Gear S.C. & Furness. 2022. Avian influenza leads to mass mortality of adult Great Skuas in Foula in summer 2022. *Scottish Birds*: 312-323.
- Camphuysen C.J. & Gear S.C. 2022. Great Skuas and Northern Gannets on Foula, summer 2022 - an unprecedented, H5N1 related massacre. NIOZ Report 2022-02, NIOZ Royal Netherlands Institute for Sea Research: Texel.
- Cramp S (red.). 1983. *Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa*. Oxford University, Oxford.
- Fijn R.C., van Bemmelen R.S.A., Arts F.A., de Jong J.W., Beuker D., Bravo Rebolledo E.L., Engels B.W.R., Hoekstein M., Jonkvorst R.-J., Lilipaly S., Sluijter M., van Straalen K.D. & Wolf P.A. 2019. Verspreiding, abundantie en trends van zeevogels en zeezoogdieren op het Nederlands Continentaal Plat in 2019-2020. RWS-Centrale Informatievoorziening BM 20.22. Bureau Waardenburg Rapportnr. 20-324. Bureau Waardenburg & Deltamilieu Projecten, Culemborg.
- Hamer K.C., Furness R.W. & Caldow R.W.G. 1991. The effects of changes in food availability on the breeding ecology of Great Skuas *Catharacta skua* in Shetland. *Journal of Zoology* 223: 175-188.
- Leopold M.F., Boonman M., Collier M.P., Davaasuren N., Fijn R.C., Gyimesi A., de Jong J., Jongbloed R.H., Jonge Poerink B., Kleyheeg-Hartman J.C., Krijgsveld K.L., Lagerveld S., Lensink R., Poot M.J.M., van der Wal J.T. & Scholl, M. 2014. A first approach to deal with cumulative effects on birds and bats of offshore wind farms and other human activities in the Southern North Sea. IMARES Report C166/14.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Mitchell P.I., Newton S.F., Ratcliffe N. & Dunn T.E. 2004. *Seabird populations of Britain and Ireland*. Christopher Helm, London.
- Potiek A., Leemans J.J., Middelveld R.P. & Gyimesi A. 2022. Cumulative impact assessment of collisions with existing and planned offshore wind turbines in the southern North Sea. Analysis of additional mortality using collision rate modelling and impact assessment based on population modelling for the KEC 4.0. Report 21-205. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Tremlett C.J., Morley N. & Wilson L.J. 2024. UK seabird colony counts in 2023 following the 2021-22 outbreak of Highly Pathogenic Avian Influenza. RSPB Research Report 76. RSPB Centre for Conservation Science, Sandy.
- Vogel R.L., Bouwma I., Koese B., Kranenbarg J., La Haye M., Odé B., Sierdsema H., Sparrius L., Verburg P. & Zollinger R. 2013. Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn. Sovon-rapport 2013.015. Sovon, Nijmegen.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Votier S.C., Furness R.W., Bearhop S., Crane J.E., Caldow R.W.G., Catry P., Ensor K., Hamer K.C., Hudson A.V., Kalmbach E., Klomp N.I., Pfeiffer S., Phillips R.A., Prieto I. & Thompson D.R. 2004. Changes in fisheries discard rates and seabird communities. *Nature* 427: 727-730.
- Votier S.C., Bearhop S., Fyfe R. & Furness R.W. 2008. Temporal and spatial variation in the diet of a marine top predator: links with commercial fisheries. *Marine Ecology Progress Series* 367: 223-232.

Geraadpleegde websites

- BirdLife International. 2022. Species factsheet: *Catharacta skua*. <http://www.birdlife.org>. Geraadpleegd op 18/06/2022.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Grote Jager niet-broedvogel. <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/22025>. Geraadpleegd op 10/02/2025.